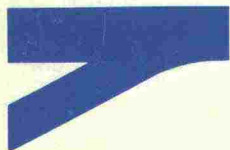

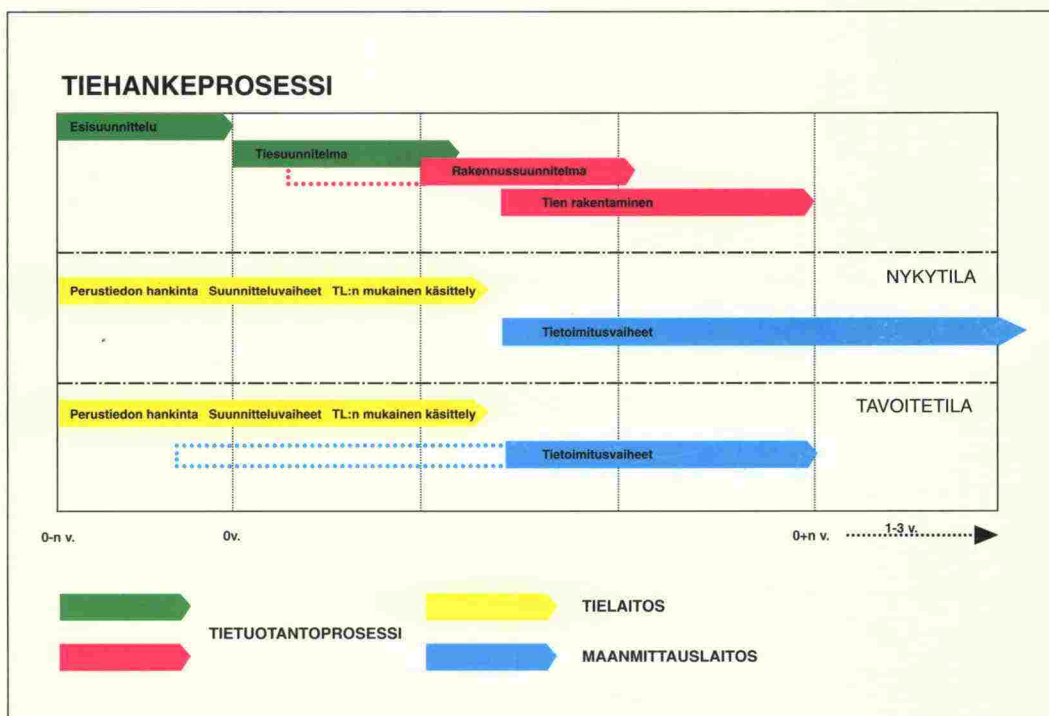
950367

TIETO 94

Tietoitusmenettelyn kehittäminen

TIETO

12 / 1994

Tielaitos
Maanmittauslaitos

08 TIEL / Tie

08 715 / TIE

**Tielaitos
Kirjasto**

Doknro: 950264
Nidenro: 950367

TIETO 94

Tietoimitusmenettelyn kehittäminen

TIIVISTELMÄ

Yleistä

Julkishallinto on merkittävien muutosten alaisena. Valtiontalouden heikko tila on aiheuttanut rahoituksen supistumisen ja johtanut laitokset etsimään uusia keinoja tehtävistä selviytymiseen niukkenevin resurssein.

Nykytila

Tiehankeprosessin käynnistyessä laitosten kesken ei ole riittävää yhteistoimintaa. Kiinteistötietojen hankinnasta ja niiden ajantasaisena pitämisestä ei olla sovittu. Kiinteistötietojen puute ja virheellisyys aiheuttavat tiehankeprosessin myöhemmässä vaiheessa sekä tie- että maanmittauslaitokselle lisätyötä ja -kustannuksia.

Tiesuunnitelmapakettia ei voida pitää tietoitumiskartan pohjana, koska yhteinen laatujärjestelmä puuttuu. Tehtäessä tietoitumuksessa kokonaan uusi kartta, syntyy ylimääräisiä kustannuksia ja toimitusaika pitenee.

Rajamerkkien tuhoutumisesta, entisen tiealueen epämääräisyydestä, sekä omaisuuden poistamisesta tiealueelta ilman huolellista luettelointia varsinkin ns. pienillä hankkeilla aiheutuu tietoitumuksessa maanluovuttajan oikeusturvan heikkenemistä ja työmäärän lisääntymistä.

Toimitusten viivästyessä korvausten korkomenot lisääntyvät.

Korvausmaksatuksessa yhteistoiminta ei ole sillä tasolla, jota nykyinen atk:n täysimääräinen hyväksikäyttö edellyttää.

Toimitusasiakirjojen määrä sekä niissä esiintyvien tietojen laatu eivät vastaa täysin käyttäjien tarvetta.

Tavoitetila

Tavoitetilaa voidaan lyhyesti luonnehtia ihanneltilaksi, johon siirrytään asteittain siirtymäkauden aikana. Tavoitetilaan pääsy edellyttää niin uusia toimintatapoja kuin ennen kaikkea asenteita, tietoa, taitoa ja halua palvella asiakkaita oikea-aikaisesti.

Tavoitetilaan pääsy merkitsee, että

- laitosten välinen yhteistyö alkaa jo tiesuunnitelman perustietojen keruussa muuttuen tietoitumukseksi ennen hankkeen rakentamista
- em. yhteistyö perustuu tilauspohjaiseen projektityöskentelyyn noudattaen yhteisesti hyväksytyjä laatustandardeja ja aikatauluja
- laitosten tietojärjestelmien väliset tiedonsiirtotarpeet ja -tavat selvitetään ja dokumentoidaan

Näin menetellen päästään tavoitetilaan, jossa tietoitumitus valmistuu käytännössä samanaikaisesti itse tiehankkeen valmistumisen kanssa.

Uudenlaisen yhteistyön lisähyötynä tiehankkeen suunnittelijalla on käytettävissään kiinteistötekniistä asiantuntemusta aikaisempaa enemmän.

JOHDANTO

Maanmittauslaitoksen johtaja Pentti Niemelä ja tielaitoksen johtaja Jukka Hirvelä nimesivät 3.9.1993 yhteisen työryhmän selvittämään tietoimitusmenettelyn yhteistyökohteet ja tekemään ehdotukset mahdollisista yhteistyömuodoista.

Työryhmään nimettiin puheenjohtajaksi yli-insinööri Juhani Paukkunen maanmittauslaitoksesta, sihteeriksi insinööri Jorma Tuomainen tielaitoksesta ja jäseniksi tieinsinööri Raimo Koski, insinööri Sakari Karvinen ja tieinsinööri Esko Takanen tielaitoksesta sekä maanmittausinsinööri Markku Vuorinen, kartoittaja Leena Juuti ja maanmittausteknikko Heikki Komeri maanmittauslaitoksesta.

Työryhmän tulee saada työnsä päätökseen vuoden 1994 aikana.

Työryhmä on selvittänyt tiehankeprosessin nykytilaa, tutkinut tietoimitusmenettelyn kehittämisvaihtoehtoja ja tehnyt ehdotuksia toiminnan edelleen kehittämiseksi ja lainsäädännön muuttamiseksi.

Erityisesti työryhmä on pohtinut tiesuunnitelman ja tietoimituksen perustietoaineistojen (mukaan lukien pohjakartat) keruun ja käytön yhteensovittamista, tietoimitusmenettelyn nopeuttamismahdollisuuksia ja välittömien sekä välillisten toimituskustannusten alentamista.

Työryhmä laati tehtävästään esitysluonnoksen, josta pyydettiin lausunnot molempien laitosten useilta yksiköiltä. Työryhmälle annetut lausunnot on otettu soveltuvin osin huomioon lopullisessa ehdotuksessa.

Työryhmä on saamansa tehtävän mukaisesti laatinut ehdotuksen tietoimitusmenettelyn kehittämiseksi.

Helsingissä 16.12.1994

Juhani Paukkunen

Markku Vuorinen

Leena Juuti

Heikki Komeri

Esko Takanen

Raimo Koski

Sakari Karvinen

Jorma Tuomainen

Sisältö

TIIVISTELMÄ
JOHDANTO

1 YLEISTÄ	9
1.1 Valtion hallinnon yleinen kehitys ja laitosten toimintaympäristöjen muutokset	9
1.2 Yhteistoiminnan kehitys ja yhteistoimintakohteet	10
2 NYKYINEN TIEHANKEPROSESSI	13
2.1 Yleistä	13
2.2 Hankkeen perustietojen kokoaminen ja siinä esiintyvät ongelmat	13
2.3 Tiehankkeen suunnittelu	15
2.4 Tietoimitus ja maksatus	16
2.5 Pienet tiehankkeet	19
3 TIEHANKEPROSESSIN TAVOITETILA	21
3.1 Yleistä	21
3.2 Hankkeen perustietojen kokoaminen	21
3.3 Tiehankkeen suunnittelu	22
3.4 Tietoimitus ja maksatus	23
3.5 Pienet tiehankkeet	25
3.6 Rajaamistoimitukset	25
4 TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET	27
4.1 Yleistä	27
4.2 Ehdotusten voimaantulo ja käyttöönotto	27
4.3 Yhteistoimintatilaisuudet ja koulutus	27
4.4 Perustettavat työryhmät	28
4.41 Yleistä	28
4.42 Seurantaryhmä	28
4.43 Tiedonsiirtotyöryhmä	28
4.44 Laaturjestelmätyöryhmä	28
4.5 Lainsäädännölliset muutokset	29

TIEL

MML

1 YLEISTÄ

1.1 Valtion hallinnon yleinen kehitys ja laitosten toimintaympäristöjen muutokset

Julkisen hallinnon uudistaminen

Valtion hallinnon kehittymistä ja sen tulevaisuuden suuntaviivoja on käsitelty erityisesti selvitysmies Pekka Ojala (Komiteanmietintö 1992:28), jonka ehdotuksesta valtion keskushallinnon toimivallan ja tehtävärakenteen muuttamiseksi sekä keskushallinnon supistamiseksi on tähän seuraavassa otettu eräitä kohtia.

Holkerin hallitus antoi 3.4.1990 eduskunnalle selonteon julkisen hallinnon uudistamisesta. Selonteon eduskuntakäsittelyssä tähdennettiin hallinnon kustannusten pienentämistä ja moniportaisen päättäjärjestelmän karsimista. Eduskunnan näkemyksen mukaan tarpeelliseksi katsottavia keskusvirastoja olisi muutettava asiantuntijavirastoiksi.

Ahon hallitus tavoittelee joustavan, tuloksellisen ja oikeudenmukaisen palvelurakenteen aikaansaamista. Tähän pyritään julkista sektoria kasvattamatta. Palvelukykyä lisätään poistamalla hallinnon monimutkaisuutta ja päällekkäisyyttä. Kehittämistyössä kiinnitetään erityinen huomio hallinnon tuloksellisuuden ja tuottavuuden lisäämiseen, hallinnon hajauttamiseen ja keventämiseen sekä ohjauksjärjestelmien uudistamiseen. Kansalaisten peruspalvelujen saattavuus turvataan koko maassa. Keskushallintoa supistetaan muuttamalla toiminnallisia keskusvirastoja liikelaitoksiksi ja lakkauttamalla hallinnollisia keskusvirastoja.

Hallinnonalojen kehittämissuunnitelmat

Hallinnonalojen valtiosihteerit ja kansliapäälliköt ovat laatineet omaa hallinnonalaansa koskevat kehittämissuunnitelmat, joita seuraavassa esitellään lyhyesti liikenneministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön osalta.

Liikenneministeriö

Liikenneministeriön hallinnonala esitetään kehitettäväksi konserniksi, jossa ministeriö toimii suhteellisen pienenä konserninjohtona. Konserninjohto maksimoi toimivallan delegoinnin ja lisää markkinamekanismin osuutta julkisen ohjauksen rinnalla.

Hallinnonalan liikelaitostamista viedään eteenpäin liikelaitosmallin käyttöä lisäämällä ja tehostamalla. Tältä osin voidaan todeta mm. autorekisterikeskuksen liikelaitostaminen ja avaaminen avoimelle kilpailulle. Tielaitoksesta on todettu, että tielaitoksen hallintoa/aluehallintoa vuosina 1993-96 kevennettäessä voidaan eräitä palveluita asteittain yhtiöittää.

Lähivuosina tielaitosta kuitenkin kehitetään ensin virastomuodossa ja jatketaan hallinnon kehittämistä sisäisen liikelaitoksen suuntaan. Tielaitoksen kehittäminen sisäisenä liikelaitoksena lähimmän viiden vuoden aikana on välttämätöntä tuotannon ja toimintojen sopeuttamiseksi mahdollista yhtiöittämistä varten. Tänä aikana selkeytetään tilaajan ja tuottajan välinen roolijako, tutkitaan edellytykset yhtiöittämiselle ja hankitaan siihen tarvittavat valmiudet. Mahdollisen yhtiöittämisen ajankohta tullaan päättämään tielaitoksen esityksestä kehittämisajanjaksosta saatujen kokemusten perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan visiossa vuodelle 2000 on mm. päätösvaltaa hajautettu ja normiohjaus minimoitu. Ministeriön alaisena toimivat tulostavasti toimintayksiköt panevat täytäntöön, tarkastavat ja kehittävät.

Maanmittauslaitoksen toimipisteverkostoa esitetään supistettavaksi, mikä onkin toteutunut kuluvan vuoden alusta lukien. Myös esitys maanmittaushallituksen siirtymisestä nettobudjetointiin vuonna 1994 on toteutunut. Saatujen kokemusten mukaan harkitaan mahdollista liikelaitostamista vuoden 1996 alusta.

Toimintaympäristöjen muutos

Kuten edellä olevasta ilmenee, valtionhallinnon yleiset muutospainet ovat aiheuttaneet tuntuvia muutoksia laitosten toimintaympäristössä. Muutospaineesiin on vastattu mm. organisaatioiden muutoksilla ja budjetoinnin uudistuksilla sekä johtamistoimintojen kehittämällä. Myös teknologian valtaisa kehitys on ollut avuksi uusiin haasteisiin vastattaessa.

1.2 Yhteistoiminnan kehitys ja yhteistoimintakohteet

Toiminnan laajuus ja kustannukset

Tielaitoksen ja maanmittauslaitoksen yhteistoiminta alkoi jo 1960-luvulla. Tuolloin molempien laitosten taholta kiinnitettiin huomiota tiesuunnittelun ja tietoimituksen mittaus- ja kartoitustöiden päällekkäisyyteen. Samalla katsottiin, että yhteistoiminnan kehittämällä voidaan parantaa tilannetta. Niinpä vuonna 1971 annettiin ensimmäiset yhteistoimintaa koskevat menettelytapasuositukset.

Tielaitos hakee yleistietoimituksia noin 400 kpl vuosittain. Tietoimituksessa määrättyjä, sekä vapaaehtoisia korvauksia tielaitos maksaa noin 180 Mmk vuodessa. Maksatustapahtumia on noin 18 000 henkilölle ja ne koskevat yli 10 000 tilaa. Tämän lisäksi tielaitos maksaa maanmittauslaitokselle tietoimituskustannuksia 30 - 40 Mmk vuodessa. Näin ollen tielaitos käyttää vuosittain rahaa tietoitusmenoihin yhteensä yli 200 Mmk.

Yhteistoimintaohjeet 1981

Kartastotehtävistä alkanut yhteistyö laajeni. Vuonna 1981 valmistui laitosten yhteistyönä laaditut ohjeet. Näiden päätavoitteet olivat:

- tieoikeudella haltuunotettavan alueen määrittely jo tien suunnitteluvaiheessa siten, että korvauskysymysten käsittely on mahdollista heti tietoimituksen alettua
- tietoimituksen maastotöiden ja tiealueen paaluttamisen ajoittaminen tien suunnitteluvaiheeseen erillisessä kartoitus- ja rajankäyntitietoimituksessa
- suunnitelman informaation parantaminen
- laitosten päällekkäisten mittaus- ja kartoitustöiden välttäminen
- karttamateriaalin hankinnan ja karttojen laatuvaatimusten yhtenäistäminen.

Ohjeiden toimivuus

Vuonna 1981 annettuja ohjeita on pidettävä varsin edistyskellisinä. Pian kuitenkin huomattiin, ettei osapuolilla ollut valmiuksia näin merkittävän edistysaskeleen ottamiselle. Maanmittauslaitoksen vuonna 1986 tekemä ehdotus yhteistoimintaohjeiden uusimiseksi ei johtanut tulokseen. Tähän saattoi osaltaan vaikuttaa samaan aikaan toteutunut maanmittausmaksulainsäädännön uudistus, joka lopullisesti mitätöi vuoden 1981 ohjeet.

Yhteistoiminnan uusimattomuus ei suinkaan johtanut yhteistoiminnan päättymiseen paikallishallinnossa, jossa on vuosikymmenien kuluessa harjoitettu vireää kanssakäymistä. Tavat kuitenkin vaihtelevat maan eri osissa. Tärkeänä pidetään voimavarojen oikeaa kohdentamista erilaisissa mittaustehtävissä. Molemmilla laitoksilla on suuressa osassa maata voimavaroja tähän tarkoitukseen ja niinpä on tärkeää kulloisessakin tapauksessa huolehtia niiden tarkoitukseenmukaisesta käyttämisestä.

Yhteistoiminnan kohteet

Laitostason nykytavoitteena on yleistietoimitusten kestoajojen lyhentäminen ja toimituskustannusten alentaminen. Tärkeänä pidetään myös laatu järjestelmän luomista yhteistoiminnan piiriin kuuluvissa tehtävissä sekä tiedonsiirron parantamista. Tämä ilmeni tielaitoksen ja maamittauslaitoksen järjestämällä maanhankinnan yhteistoimintapäivillä Pasilassa toukokuussa 1993.

Yhteistoimintapäivillä käyty keskustelu osoittaa selvästi sitoutumishalun leviämistä, joka vielä 1980-luvun toiminnasta puuttui. Tämä on ainakin osittain seurausta kustannustietoisuuden lisääntymisestä, jonka myötä nähdään yhteistoiminnalla saavutettavat tosiasialliset edut.

Yhteistoiminnan visio

Nykyisen yhteistoiminnan ongelmana on sen koordinoimattomuus. Mikäli tilanteen annetaan jatkua, on vaarana yhteistoiminnan lisääntyvä hajaantuminen. Tämän johdosta voi voimavarojen tarkoituksenmukainen käyttäminen vaarantua ja laitostason tavoitteet hämärtyä. Riittävän yhteistoiminnan aikaansaaminen on välttämätöntä em. epäkohtien välttämiseksi. Toiminnassa joudutaan paneutumaan erityisesti niihin asioihin, joilla vaikutetaan toimitusten kestoajojen lyhentämiseen ja toimituskustannusten alentamiseen. Myös laatu järjestelmien luomista on pidettävä välttämättömänä. Aikaisemmista kokemuksista viisastuneina on myös varmistauduttava yhteistoimintasopimuksen noudattamisesta.

2 NYKYINEN TIEHANKEPROSESSI

2.1 Yleistä

Työryhmän työskentelyn yhteydessä ovat eräät tiehankeprosessiin kuuluvat asiat tulleet korostetusti esille. Tiivistettynä nämä asiat voidaan esittää seuraavasti.

* Tietä rakennettaessa suunnitelmasta saatetaan poiketa jopa merkittävästi. Tielaitoksen ja maanmittauslaitoksen yhteistoiminnan kannalta tilanne on epätydyttävä.

* Yhteistoiminnassa varsin vaikeiksi kohteiksi ovat osoittautuneet ns. pienet tiehankkeet. Ainakin osassa maata yhteistoiminnassa on todettavissa varsin merkittäviä puutteita näiden hankkeiden kohdalla. Seurauksena ovat olleet mm. maanomistajan oikeusturvan heikkeneminen sekä lisääntyneet kustannukset lähinnä tietoimitusvaiheessa.

* Hankkeen yhteydessä kerättyä varsin runsasta tietoaineistoa ei voida joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti käyttää osapuolten kesken. Usein osapuolet eivät edes tiedä toistensa tiedostojen olemassaolosta. Laitosten tietojärjestelmien yhteensovittamisen tarpeellisuus on tullut ajankohtaiseksi.

* Laitosten laatujärjestelmien puuttuminen yhteistoiminnan piiriin kuuluvien tehtävien osalta vaikeuttaa yhteistoimintaa.

* Yhteistoiminnan systematisoiminen on varsin puutteellista. Toiminnalta puuttuu myös selkeä tavoitteellisuus.

* Tielainsäädäntö kaipaa uudistamista.

2.2 Hankkeen perustietojen kokoaminen ja siinä esiintyvät ongelmat

Suunnittelun esivaiheet

Kaikissa suuremmissa hankkeissa ennen varsinaisen tiensuunnittelun alkamista tiepiiri on laatinut tarveselvityksen, josta on annettu hankepäätös. Tämän jälkeen on laadittu yleissuunnitelma, jonka perusteella on annettu toimenpidepäätös. Toimenpidepäätöksen perusteella laaditaan tiesuunnitelma.

Päätökset antaa hankkeen merkittävyydestä riippuen joko liikenne ministeriö, tielaitoksen keskushallinto tai tiepiiri.

Perustiedon hankinta

Perustiedolla tarkoitetaan tässä paikkaan sidottua, suunnittelijan tarvitsemaa tietoa.

- Perustieto hankitaan joko ilmakehuvaamalla, takymetrimittauksella tai käyttäen vanhoja kartoitusmenetelmiä. Työn tekee tiepiiri itse, maanmittauslaitos tai ulkopuolinen konsultti. Kokonaisvastuu on kuitenkin tielaitoksella.
- Hankittu perustieto muodostaa vain uusimmissa hankkeissa maastotietokannan, josta voidaan tulostaa karttoja eri mittakaavoissa sekä muodostaa maastomalli.
- Nykyiset tiensuunnittelun pohjakartat ovat yleensä mittakaavassa 1: 2000, mutta joskus käytetään jopa peruskarttaa 1: 10 000, tai peruskarttakuvauksesta tehtyjä ilmakehuvasuurennoksia.
- Kiinteistöjaotus on puutteellinen tietoimitusta ajatellen.
- Pohjakartat eivät ole numeerisessa muodossa.
- Seuraavassa mainitut perustiedon hankinnan oleelliset työvaiheet kilpailutetaan. Yleensä työn saa halvin tarjoaja, joskus hankkeen aikataulun ja toimitusnopeuden perusteella joku muu.

Työvaihe

Tekijä

Ilmak. maastotyöt	TIEL, MML, kons
Kiinteistöjaotus (signalointi)	TIEL, MML, kons
Rajankäyntitoimitus (ei kilp.)	MML
Runkomittaukset	TIEL, MML, kons
Stereotyö	Konsultti, TIEL
Täydennysmittaukset	TIEL, MML, kons

- Täydennysmittaukset muodostavat yleensä perustiedonhankinnan hitaan ja kalliin jälkivaiheen. Peitteiset maastokohdat, jotka eivät näy ilmakehuvilla on täydennysmitattava maastossa takymetrimillä.
- Usein myös kiinteistöjaotus vaatii täydennysmittausta.

2.3 Tiehankkeen suunnittelu

Tässä tarkastelussa käsitellään tiensuunnittelua ainoastaan niiltä osin, jotka sivuavat läheisesti maanhankintaa ja tietoimitusasioita, sekä niissä esiintyviä ongelmia.

Tiealueen ohjeellinen raja

Tiesuunnitelman laatimisen yhteydessä määritetään uuden tiealueen ohjeellinen raja. Raja on yleensä graafinen, karttapohjalla tehty. Käytännössä tämä raja on ollut informatiivinen.

Ohjeellista rajausta käytetään lähinnä asianosaisten selvittämisessä ja pinta-alojen määrittämisessä ennakkokorvauksia määrättäessä.

Tiealueen ohjeellinen raja voi olla merkittävästi virheellinen esimerkiksi puuttuvan kuivatussuunnitelman tai virheellisten maaperätutkimusten takia.

Joissakin tiepiireissä pääsuunnittelija on yhteydessä maanhankintaryhmään ja raja tehdään numeerisena.

Maanomistustiedot

Maanomistustiedot kerää tiepiirin maanhankintaryhmä, tai hankkeen suunnittelija MML:n kiinteistörekisteristä. Siihen on suora tietokoneyhteys. Omistustietoa hankitaan myös MML:n palveluna, tai kuntien omista kiinteistörekistereistä.

Aikaisemmin laadituissa tiesuunnitelmissa maanomistustiedot ovat olleet puutteelliset, mutta suora yhteys tietojärjestelmiin on mahdollistanut omistustietojen tarkistamisen viimeistään siinä vaiheessa kun tietoimitusta haetaan.

Kuitenkin myös nykyiset tietojärjestelmien tiedot saattavat olla puutteellisia ja myös osittain virheellisiä.

Usein maanomistustietojen keräämisessä tehdään laitosten välillä päällekkäistä työtä.

Kaava- ja muut erityisalueet

Kaava-asioissa pääsuunnittelija on yhteydessä kuntaan ja kaavoittajaan, mutta silti kaavassa tietä varten varattu liikenne- tai liikenneväyläalue on usein liian suppea. Myös kohtuuttoman laajoja liikennealuevarauksia esiintyy kaavoissa.

Kaavan liikennealueen merkitseminen maastoon tehdään yleensä kunnan toimesta, mutta useissa tiehankkeissa se jää tielaitoksen, tai MML:n tehtäväksi.

Luonnonsuojelu- ja muiden erityisalueiden rajat ovat yleensä niin epämääräisiä, että ne aiheuttavat ongelmia tulkittaessa niiden sijaintia maastossa.

2.4 Tietoitus ja maksatus

Koko tietoitusprosessi vaiheistuu nykyisellään siten, että toimituskartta valmistuu huomattavasti tien rakentamisen päättymisen jälkeen. Siten myös korvausvalmistelu, sekä maksatus viivästyvät. Maanluovuttajille maksettavat lopulliset korvaukset voivat jäädä usean vuoden päähän tien valmistumisesta.

Toimitushakemus

Tiepiiri hakee tietoitusta lääninhallitukselta.

Lääninhallitus lähettää toimitusmääräyksen toimenpiteitä varten maanmittaustoimistolle, joka määrää toimitusinsinöörin. Lääninhallitus väliportaana hidastaa jopa useita kuukausia toimituksen aloittamista.

Haltuunotettavan tiealueen merkitseminen maastoon

Työn tekee yleensä tielaitos, koska se soveltuu hyvin tienrakentamisen alkuvaiheiden mittauksiin. Jos omaisuustiedot on kerännyt maanmittauslaitos, se on niissä tapauksissa voinut tehdä myös maastoonmerkinnän.

Rajamerkkien sidemittaus

Yleensä olemassa olevat rajamerkit on niiden häviämisen jälkeistä paikantamista varten mitannut maanmittauslaitos.

Joissakin kohteissa toimitusinsinööri on antanut työn tielaitoksen tehtäväksi. Työ tehdään mittaamalla koordinaatistoon ne pyykki, joita ei ole määritetty jo pohjakartoitusvaiheessa. Usein on kysymys kuitenkin sidemittoin tapahtuvasta kiinnittämisestä, koska kaikissa kohteissa ei ole runkopisteistöä, johon takymetrimittaus voidaan sijoittaa.

Omaisuuksien ennakkoluettelo

Omaisuuksien ennakkoluetteloinnin tekee joko TIEL tai MML, tai molemmat yhdessä. Useinkaan ei maanomistaja ole paikalla työtä suorittaessa.

Tietoituksen alkukokous

Toimituksen alkukokous pidetään yleensä ennen tietyön aloittamista.

Sitä ennen voidaan suorittaa teknisiä valmisteluja maastossa. Tieasetuksen 67 §:n mukainen katselmus pidetään alkukokouksen yhteydessä, ellei sitä ole suoritettu aikaisemmin tielaitoksen toimesta.

Ennakkokorvausvaatimukset jätetään alkukokouksen yhteydessä, tai toimitusinsinööri antaa kiinteistönomistajille muutaman viikon aikaa jättää ennakkokorvausvaatimukset.

Tiealueen lopullinen rajaus

Maanmittauslaitos tekee rajamerkkien siirrot ja lopullisen tiealuepaalutuksen rakentamistyön päättymisen jälkeen.

Tienpitäjän edustaja on tarvittaessa mukana rajausta suunniteltaessa.

Nykyinen käytäntö johtaa usein liian pienipiirteiseen rajaukseen.

Toimituskartta

Tietoituskartta laaditaan tietoituksessa. Sen laatii maanmittaustoimisto ja se valmistuu suuremmissa hankkeissa 0,5 - 2 vuotta tien rakentamisen päättymisestä.

Tielaitoksen pohjakarttoja voidaan käyttää toimituskartan pohjana ja joissakin tiepiireissä otetaan kopiot pohjakartoista toimituskarttaa varten, mutta menettely ei ole yleistynyt koko maata käsittäväksi.

Toimituskarttojen sisältö ja esitystapa vaihtelee alueittain. Yleisin esitystapa on pelkistetty toimituskartta ilman maastokuvioita.

Korvausvalmistelu välikokouksineen

Korvausvalmistelun eteneminen on suuresti riippuvainen toimituskartan valmistumisesta. Toimituksen lopettamista ajatellen, toimituskartta valmistuu nykyisellään 1 - 3 vuotta myöhässä.

Maassa esiintyy erilaisia käytäntöjä korvausvalmistelusta, josta esimerkki seuraavassa:

- Pidetään erityinen katselmus haittojen ja vahinkojen toteamiseksi.
- Tähän katselmukseen osallistuvat toimitusmiesten lisäksi tienpitäjän edustaja ja maanomistajat, jotka ovat aikaisemmin jättäneet lopulliset korvausvaatimuksensa.
- Tienpitäjän edustaja antaa yleensä vastineensa suullisesti katselmuspaikalla tai tietyn määräajan jälkeen kirjallisesti.
- Korvausvalmisteluun kuuluu myös kauppahintatietojen kerääminen ja käsitteleminen korvausten hinnoittamista varten.
- Korvausvalmistelun rinnalla käsitellään myös tilus- ja yksityistiejärjestelyt, samoin valmistellaan lakkaavan yleisen tien järjestelyt.

Tietoimitusasiakirjat

Nykyisessä tietoimitusprosessissa syntyy seuraavia asiakirjoja:

- pöytäkirja
- tilaluettelo
- arviokirja poistettavista rakennuksista
- selitelmä ja arviokirja tilusjärjestelyistä
- selitelmä ja arviokirja yksityisten teiden järjestelyistä
- selitelmä entisen yleisen tien lakkauttamisesta
- selitelmä rajankäynneistä ja rajamerkkien siirroista
- rajamerkkien koordinaattiluettelo
- lopullinen selitelmä ja arviokirja
- suoritusyhdistelmä
- toimituskartta

Tärkeimpiä näistä ovat pöytäkirja ja kolme viimeksi mainittua, muut ovat osittain vanhentuneita tai vähemmän tarpeellisia.

Loppukokous ja maksatus

Loppukokouksessa tietoitus saatetaan päätökseen.

Siinä annetaan toimitusmiesten korvauspäätökset, päätökset tilus- ja yksityistiejärjestelyistä, sekä päätökset syrjään jääneen yleisen tien osalta. Lopuksi annetaan valitusosoitus ja selvitys jatkotoimenpiteistä valitusten osalta.

Maksatus voidaan hoitaa muutaman kuukauden viiveellä loppukokouksesta, riippuen tiepiirin korvausmäärärahan riittävydestä.

Useimmat toimitusinsinöörit tekevät suoriteyhdistelmästä tiedoston, jonka perusteella maksatus tapahtuu täysin ATK-pohjaisesti. Käytäntö ei kuitenkaan ole koko maata kattava.

Usein suurten toimitusten yhteydessä on puutteita maanluovuttajien omistus-, pankkiyhteys- ja osoitetiedoissa, jolloin tiepiirin maksattaja joutuu tekemään suuritöisen ja aikaa vievän tarkistuksen, joka osaltaan voi merkittävästi hidastaa maksatusta.

Samoin tapahtuu turhaa maksatusta erittäin pienten korvausten osalta. Mikäli korvaus on vain joitakin markkoja, eikä edunvalvontakuluja ole määrätty ei tällaisten korvausten maksattaminen ole mielekästä.

2.5 Pienet tiehankkeet

Tietoitusmielessä pienellä hankkeella tarkoitetaan:

- alueellisesti suppea kohde, jossa on vain muutamia maanomistajia
- kustannuksiltaan hanke saattaa olla kalliskin, esimerkiksi siltahanke
- maanhankinnan kannalta vähämerkityksellistä ns. varatyökohdetta, jossa maanluovuttajia saattaa olla paljonkin, mutta tarvittava tiealue on pieni
- kokonainen tie, tai tieosa, jota tiemestaripiiri parantaa vähitellen rahoituksen sallimissa puitteissa

Pienet tiehankkeet vahvistetaan yleensä maanomistajien antamilla kirjallisilla suostumuksilla ja tiepiirin hyväksymispäätöksellä. Tiepäätöstä ei tällöin tarvita. Yleistietoimitusta haetaan aina kun uutta tiealuetta tarvitaan ja muulloinkin, mikäli kyseessä on ennestään rajaamaton tiealue.

Tiesuunnitelma

Tiesuunnitelman on laatinut joko tiemestaripiiri, tienpitoalue, piirin suunnittelupalvelut tai ulkopuolinen konsultti.

Suunnitelmakartta on tehty joko ilmakuvatulle, takymetrimitatulle tai peruskartasta suurennetulle pohjakartalle.

Joissakin tapauksissa varsinaista tiesuunnitelmaa ei ole laadittu ollenkaan. Tällöin pelkkä peruskartta korvaa suunnitelmakartan.

Piirin hyväksymispäätös ja toimituksen hakeminen perustuvat maanomistajien antamiin kirjallisiin suostumuksiin, jotka korvaavat tiepäätöksen. Kaikilta tiloilta ei kirjallista suostumusta aina saada ja tällöin joudutaan tiettyjä osia tiesuunnitelmasta hyväksyttämään tielain mukaisen lyhyen menettelyn kautta, tai tiehanketta ei toteuteta sen tilan osalta.

Tietoimitus

Tietoimituksen vireillepano tapahtuu kuten muissakin hankkeissa.

Ongelmana pienissä tiehankkeissa koetaan se, ettei tietoimitusta yleensä saada vireille riittävän ajoissa, johtuen hankkeiden yllätyksellisestä alkamisesta.

Suunnitelmakartat ja muut asiakirjat ovat usein puutteellisia. Maanomistustiedot joutuu piirin maanhankintaryhmä tarkistamaan toimitusta haettaessa.

Tieasetuksen 67 §:n mukaista katselmusta ei aina ennätetä pitää ennen töiden alkamista, vaikka se olisi tarpeellinen siksi, että maanomistajien antamat suostumukset ovat omaisuustietojen osalta puutteelliset, eikä korvauksista ole sovittu.

Usein myös kirjallisten suostumusten ja töiden alkamisajankohdan väli on huomattavan pitkä.

Toimitusinsinöörin kannalta tarkastellen pahimmat ongelmat ovat:

- omaisuuden ennakkoluetteloinnin puutteet aiheuttavat epävarmuutta korvausten määrittämisessä
- rajapyykit saattavat hävitä ennen niiden sidemittausta ja tästä aiheutuu ongelmia tietoimituksen yhteydessä kiinteistöjaotuksen tarkistamisessa
- toimituskartan laatiminen vaikeutuu

Edellä mainitut puutteet heikentävät maanomistajan oikeusturvaa ja aiheuttavat ylimääräisiä kustannuksia.

3 TIEHANKEPROSESSIN TAVOITETILA

3.1 Yleistä

Tavoitetilassa pyritään hanke viemään kaikilta osiltaan ripeästi läpi, jotta viivästymisen aiheuttamia erilaisia kustannuksia ei pääsisi syntymään. Tämä edellyttää tietoitus-osaprosessin liittämistä kiinteämmin osaksi koko tiehankeprosessia. Erityisesti perustiedon keruun tulisi tapahtua molempien laitosten hyväksymiä vaatimuksia vastaavasti ja päällekkäistä työtä välttäen.

Yhteistoiminnan pääpaino on siten käytännössä tien suunnitteluvaiheen projektityöskentelyssä, joka tapahtuu tilaus/sopimus pohjaisesti. Tällöin on samalla mahdollista saada projektin käyttöön aikaisessa vaiheessa myös kiinteistötekniistä asiantuntemusta, mikä voi merkittävästikin vähentää hankkeen haittavaikutuksia.

3.2 Hankkeen perustietojen kokoaminen

Tielaitoksen suunnitteluohjeissa määritetään tiensuunnitteluprosessin vaiheet ja siten myös lähtötiedon hankinta.

Tielaitoksella on käytössä laatujärjestelmä, joka mittausten ja kartoitusten osalta ohjaa perustiedon laatua ja myös osin sen tietosisältöä.

Perustiedon hankinta

Perustiedolla tarkoitetaan numeerista tietoa, josta voidaan tulostaa kaikki tarvittavat kartat, sekä maastomalli. Sen lisäksi perustieto on ominaisuustietoa, esimerkkinä maanomistustiedot.

Perustiedon hankinnasta tilaajana vastaa tielaitos.

Tavoitteena on, että vältetään kaksinkertainen tiedonkeruu ja että hankkeen tiedot pysyvät ajantasalla. Pohjakarttaa tulee myös voida hyödyntää tietoituskarttana.

Perustieto hankitaan pääasiassa ilmakehuvaamalla suunnittelukohteelta sellaiselta lentokorkeudelta, että se mahdollistaa tarkoitukseen sopivan kartan ja maastomallin tekemisen. Vain pienissä kohteissa perustieto hankitaan takymetrimittauksella.

Perustieto kerätään yhteistyössä maanmittauslaitoksen kanssa, joka nimeää hankekohtaisen yhdyshenkilön. Maanmittauslaitos vastaa kiinteistöjaotuksen ja maanomistustietojen hankinnasta ja ajantasalla pidosta.

3.3 Tiehankkeen suunnittelu

Tässä käsitellään tiensuunnittelua vain niiltä osin, jotka koskettavat läheisemmin maanhankintaa ja itse tietoimitusprosessia.

Suunnitelmat uusissa hankkeissa on tehtävä sellaisella tarkkuudella, että korvaukset voidaan tietoimituksessa luotettavasti määrätä jo toimituksen alkuvaiheessa.

Tiealueen ohjeellinen rajaus

Tavoitteena on, että suunnitelmassa esitetty tiealueen rajaus on lopullinen.

Tielakiin on suunnitteilla muutoksia, jotka vaativat suunnittelun tarkentumista.

Vaikka tietoimituksissa ei mentäisi lunastuslain mukaiseen käytäntöön, on tarkoituksenmukaista laatia nykyistä tarkempi tiealueen rajaus.

Ohjeellinen toimituskartta

Ohjeellinen toimituskartta tehdään tiesuunnitelman yhteydessä.

Sen sisältönä ovat ainakin seuraavat ominaistiedot: pohjakuviot, rajat, kiinteistöjen omistustiedot, rakennukset, tien mittalinja, nykyinen tiealue myös yksityisteiden osalta, uuden tiealueen rajaus, liittymät ja kulkuyhteydet, sekä esitys tilusjärjestelyistä.

Se laaditaan numeerisessa muodossa ja siinä tulisi edellä mainitun tietosisällön ohella olla tietoa ympäristövaikutuksista, esimerkiksi meluraja.

Ohjeellisen toimituskartan laatii tien suunnittelija yhdessä MML:n kanssa. Sen tekemisessä avustaa piirin maanhankintaryhmä.

Kaava- ja muut erityisalueet

Kaava-alueilla tulee pääsuunnittelijan, kaavoittajan ja kunnan yhteistyön olla saumatonta. Näin varmistetaan kaavan ja lopullisen tiealueen rajan yhteensopivuus siten, että suunniteltu tie mahtuu kaavan mukaiselle liikennealueelle.

Muilla erityisalueilla on pääsuunnittelija vastuussa yhteydenpidosta niihin sidosryhmiin, joita hanke koskee. Luonnonsuojelualueilla on läänin ympäristönsuojeluosastolla keskeinen asema sovitettaessa yhteen tiealueen ja luonnonsuojelualan rajaa.

Lähtötietojen tarkistaminen

Suunnitelmapakettia ja ohjeellinen toimituskartta tarkistetaan kiinteistöjaotuksen ja maanomistustietojen osalta ennen suunnitelman tieläin mukaista käsittelyä.

Suunnittelija tekee tarkistuksen yhdessä MML:n edustajan kanssa, joka on ollut mukana jo perustiedon hankinnassa.

3.4 Tietoitus ja maksatus

Yleistavoitteena on toimituksen lopettaminen samaan aikaan kun tien rakentaminen päättyy.

Toimitushakemus

Tietoitusta haetaan 1.3.1995 alkaen suoraan maanmittaustoimistosta.

Toimitushakemuksen liitteenä on päätösten ja muiden asiakirjojen ohella ohjeellinen toimituskartta.

Haltuunotettavan tiealueen merkitseminen maastoon

Tielaitos vastaa maastoonmerkitsemisestä.

Kaava-alueilla kaavan maastoonmerkinnän tekee kunta.

Haltuunotettavan tiealueen voi merkitä maastoon joko tielaitos, maanmittauslaitos tai ulkopuolinen konsultti. Merkintä suoritetaan ohjeellisen toimituskartan mukaisesti valmiiksi lasketun numeerisen tiedon perusteella.

Rajamerkkien sidonta

Numeerinen perustieto sisältää myös kiinteistöjaotuksen, jolloin rajamerkkien sidonta on tarpeetonta.

Omaisuuksien ennakkoluettelo

Omaisuuksien ennakkoluettelo tehdään laitosten sopimalla tavalla, tarpeen vaatiessa yhdessä maanluovuttajan kanssa.

Alkukokous

Alkukokous pidetään ennen työn aloittamista.

Mikäli ennakoluettelointia ei ole tehty, tehdään omaisuusluettelointi alkukokouksen yhteydessä.

Ennakkokorvausten määrittäminen perustuu ohjeellisen toimituskartan tietoihin.

Rajamerkkien siirrot

Rajamerkkien siirroista vastaa maanmittauslaitos.

Harkintansa mukaan toimitusinsinööri voi antaa rajamerkkien siirtotyön muidenkin, kuin maanmittaustoimiston suoritettavaksi.

Työ tehdään aina toimitusinsinöörin valvonnassa ja hänen vastuullaan.

Toimituskartta

Tavoitteena on, että toimituskartta valmistuu hyvissä ajoin ennen rakentamisen päättymistä. Sen mahdollistaa ohjeellinen toimituskartta, haltuunotossa merkitty lopullinen tiealueen rajausta, sekä jo työn aikana suoritettu rajamerkkien siirto- ja mittaustyö.

Maanmittauslaitos vastaa lopullisesta toimituskartasta.

Tiensuunnittelijan laatima ohjeellinen toimituskartta hyödynnetään lopullisen toimituskartan pohjana.

Työn aikana vahvistettuun suunnitelmaan tehdyt muutokset huomioidaan tässä vaiheessa.

Loppukokous ja maksatus

Loppukokous ajoittuu rakennustyön päättymiseen. Maksatus voidaan hoitaa välittömästi sen jälkeen.

Tavoitteena on, että maksettavalle korvaukselle haetaan lainsäädäntöteitse alaraja, jolloin pienempiä korvauksia ei makseta, ellei niihin samalla liity edunvalvontakuluja.

Kaikki maanmittaustoimistot laativat maksatustiedoston niin, että tiepiirit voivat hoitaa maksatuksen täysin ATK-pohjaisena.

Maanmittaustoimisto päivittää maanomistajien omistus-, osoite- ja pankkiyhteystiedot ennen kuin asiakirjat ja maksatustiedosto lähetetään tiepiiriin.

3.5 Pienet tiehankkeet

Yleistä

Pienien tiehankkeiden suunnittelun ja tietoituksen osalta tulevaisuuden tavoitteena voidaan pitää sitä, että myös näissä hankkeissa noudatetaan pääsääntöisesti samanlaista menettelyä kuin suuremmisakin hankkeissa.

Tiesuunnitelma

Tiesuunnitelmat pieniin kohteisiin laaditaan samoin menetelmin kuin muissakin hankkeissa. Ohjeellinen toimituskartta tehdään.

Tietoitus

Haltuunotettava tiealue merkitään maastoon ohjeellisen toimituskartan mukaisesti. Samalla suoritetaan tarpeelliset rajamerkkien siirrot ja niiden mittaus.

Vaikka tiesuunnitelmasta on annettu hyväksymispäätös maanomistajien antamien kirjallisten suostumusten perusteella, on tiepiirin toteuttamishjelmissä ennakoitava hankkeiden alkaminen siten, että tieasetuksen 67 §:n mukainen katselmus ehditään pitää ennen rakennustyön aloittamista.

Kun toimituskartta tehdään ja korvaukset määrätään, voidaan tietoitus saattaa päätökseen jo hankkeen alkuvaiheessa. Näin rakentaja saa tarvitsemansa työrauhan toteuttaa hanketta rahoituksen sallimissa puitteissa.

Mikäli rakennustyön aikana syntyy vahinkoja ja haittoja, joita ei ole voitu ennakoida, tiepiiri pyrkii korvaamaan ne eri sopimuksilla maanomistajille.

Ellei sopimukseen päästä, tai kyseeseen tulee tietoituksen jälkeen käyttöön jäävä yleisen tien tiealue, haetaan uudelleen tietoimitusta.

3.6 Rajaamistoimitukset

Tiealueen määrittäminen on tekemättä useiden kymmenien tuhansien tiekilometrien osalta. Tiealueen rajaaminen on merkittävä asia niin maanomistajille kuin molemmille laitoksillekin.

Laitosten välillä onkin sovittu, että kaikkien yleisten teiden tiealueet rajataan lähimmän 10 - 15 vuoden aikana rahoitustilanteen sallimissa puitteissa. Näin ollen kaikki yleisten teiden tiealueet olisi rajattu vuoteen 2010 mennessä.

Rajaamistoimituksia haettaessa on huomioitava tielaitoksen rahoitusmahdollisuudet ja maanmittauslaitoksen resurssit työn suorittamiseen. Toimituksen hakeminen ei edellytä maanomistajien suostumusta, jos tielaitokselle on muutoin syntynyt tieoikeus.

Tiealueen rajausta voidaan suorittaa siten, että tielaitos osoittaa rajan maastossa tai toimitusmiehet määrittävät sen hakemusasiakirjojen perusteella.

Vaihtoehtoisesti tielaitos suunnittelee tiealueen rajauksen, hankkii sille numeerisen tiedon, tekee toimituskartan valmiiksi rajauksen osalta ja tulostaa toimituskartan. Maanmittauslaitos täydentää rajausta kiinteistöjen rajojen kohdalla siirtämällä ja mittaamalla rajapyykit.

Vain tiealueen rajalla olleet ja tielaitoksen toimesta tuhoutuneet rajapyykit asetetaan paikoilleen.

4 TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET

4.1 Yleistä

Kuten aikaisemmin on todettu työryhmän esitykset tiehankeprosessin kehittämiseksi on laadittu varsin yleisellä tasolla. Esitykset ovat pääasiallisesti sisällöltään sellaisia, ettei niiden välittömään käyttöönottamiseen ole esteitä ja että ne tähtäävät muutoksiin toimintatavoissa ja asenteissa.

Aikaisemmista yhteistyöohjeista saatujen kokemusten nojalla työryhmä pitää tärkeänä ainakin alkuvaiheen yli ulottuvan seurantajärjestelmän luomista. Tämän avulla voidaan varmistaa kenttäorganisaation sitoutuminen periaatteiden noudattamiseen.

Työryhmä on todennut, että tiehankeprosessiin liittyvää lainsäädäntöä olisi eräin osin syytä kehittää.

4.2 Ehdotusten voimaantulo ja käyttöönottaminen

Työryhmän ehdotukset tulevat voimaan niiden tultua laitosten hyväksymiksi. Edellä esitetyn mukaisesti varsinaista siirtymäaikaa ei tarvita, koska raportin pääperiaatteita voidaan välittömästi soveltaa vireillä olevissa hankkeissa.

Vireillä olevissa hankkeissa yhteistyötä toteutetaan hankkeissa soveltavalla tavalla. Jäljempänä mainittavat yhteistoimintatilaisuudet edesauttavat tämän vaiheen käynnistymistä.

4.3 Yhteistoimintatilaisuudet ja koulutus

Raportin periaatteiden siirtäminen käytäntöön edellyttää aluekohtaisia yhteistoimintatilaisuuksia. Asia voidaan hoitaa järjestämällä sanottu tilaisuus 5 - 6 paikkakunnalla eri puolella Suomea. Tilaisuuden järjestäjinä toimivat laitosten määräämät edustajat. Tilaisuudet tulee järjestää mahdollisimman pian raportin hyväksymisen jälkeen, esim. helmi-maaliskuussa 1995.

Yhteistoiminnan kehittäminen edellyttää myös koulutustilaisuuksien järjestämistä. Nämä tulevat kysymykseen lähinnä siinä vaiheessa kun jäljempänä selostettavat erilliset tiedonsiirto- ja laatutyöryhmät ovat saaneet työnsä valmiiksi. Näiden koulutustilaisuuksien järjestämisestä vastaa seurantaryhmä (kohta 4.42).

4.4 Perustettavat työryhmät

4.41 Yleistä

Raportin pääperiaatteiden täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää yhteisten tiedonsiirto- ja laatujärjestelmätyöryhmien perustamista. Näiden tulee valmistella niille annettava tehtävä kesäkuun loppuun mennessä 1995.

On korostettava, että raportin periaatteiden käyttöönottoaminen ei edellytä em. työryhmien työskentelyn tuloksen valmistumista, jolla lähinnä varmistetaan pitemmän aikavälin yhteistoiminnan tuloksellisuus.

4.42 Seurantaryhmä

Aikaisemmat yhteistoimintaan liittyvät ohjeet ovat jääneet hyödyntämättä lähinnä siksi, että niiden käyttöönottamisesta ei ole riittävästi huolehdittu. Työryhmä esittääkin edellä mainittujen yhteistoiminta- ja koulutustilaisuuksien järjestämisen lisäksi, että raportin pääperiaatteisiin sitoutuminen varmistetaan erillisen seurantaryhmän perustamisella.

Seurantaryhmän tehtävänä on ohjata ja seurata kehitysraportin mukaisia toimenpiteitä. Tällöin sen tulee selvittää toiminnassa ilmeneviä ongelmia, raportoida niitä ja laatia parannusesitykset. Seurantaryhmä toimii tiedonsiirtotyöryhmän ja laatujärjestelmätyöryhmien ohjausryhmänä. Seurantaryhmän tulee myös huolehtia edellä mainitun koulutuksen järjestämisestä.

4.43 Tiedonsiirtotyöryhmä

Työryhmän tehtävänä on määritellä tiedonsiirtostandardi siten, että hankkeen yhteydessä syntynyt tietoaineisto on siirrettävissä tietoverkkoa käyttäen laitosten välillä.

Työryhmän tehtävänä on myös selvittää maksatukseen liittyvät yhteistyökysymykset, kuten esim. tietoimituksessa käytettävä maankäyttölajiluokitus. Työryhmän tulee tältä osin pitää yhteyttä tielaitoksen maksatustyöryhmään.

4.44 Laatujärjestelmätyöryhmä

Työryhmän tehtävänä on valmistella toimintaohjeet ja laatuvaatimukset, joita eri osapuolten on noudatettava eri tehtävissä ja joilla saavutetaan yhteisesti hyväksyttävä tuotteiden laatutaso. Tämä työ tulee ulottaa myös toimitusasiakirjoihin.

Tavoitteena on, että kukin osapuoli voi käyttää valmistelun tuloksia omien laatu- ja tietojärjestelmiensä kehittämistyössä.

4.5 Lainsäädännölliset muutokset

Ennakkokorvaukset

Päätavoite on uudistaa tielain 9. lukua siten, että siirryttäisiin lunastuslain mukaiseen korvausmenettelyyn ja toissijaisesti kehitettäisiin lainsäädäntöä ennakkokorvausten määräämisen osalta. (TL 80 §) ja (TL 37 §).

Vähäiset korvaukset

Tietoituksessa kiinteistölle määrättävä korvaus saattaa eräissä tapauksissa olla vähäinen; käytännössä vain joitakin markkoja. On aiheellista selvittää mahdollisuudet määrätä alaraja maksettavalle korvaukselle. Pienimmän korvaussumman osalta alaraja voisi olla verotuskäytännön mukainen.

Työryhmä esittääkin, että ryhdyttäisiin tutkimaan olisiko myös tielainsäädännössä mahdollista mennä samanlaiseen menettelyyn kuin veronkantoasetuksessa. Toisin sanoen, ettei tietoituksessa määrättyjä vähäisiä korvauksia maksettaisi. Vähäisenä korvauksena voidaan pitää korvauksia, jotka ovat alle 30 markkaa. Työryhmä esittää, että tielakiin kirjataan em. vähäisen korvauksen määrä. Vaihtoehtona olisi, että tielaissa olisi viittaus verolainsäädäntöön ja siellä määriteltyyn vähäiseen maksuun.

Korvausten tallettaminen

Työryhmä esittää, että tielakia muutetaan tiekorvausten tallettamisen osalta siten, että tielaitos voisi toimia talletusviranomaisena lääninhallituksen sijasta.

Sisäasiainministeriö on 15.12.1993 antamallaan päätöksellä muuttanut lääninhallitusten suoritteiden maksullisuudesta, maksuperusteista ja julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista annettua päätöstä. Päätös on tullut voimaan 1.1.1994.

Edellisessä päätöksessä kiinteämaksuisena julkisoikeudellisena suoritteena käsitelty talletuksen ja vakuuden vastaanottaminen ja hoitaminen on muutettu hinnoiteltavaksi omakustannushintaan perustuvalla maksulla.

Esimerkiksi Kuopion läänissä on nykyisin voimassa seuraava hinnoittelu:

Talletus lääninhallitukseen on maksuton alle 1 000 markan talletuksesta, 1 000 - 10 000 markan talletus maksaa 100 markkaa ja yli 10 000 markan talletus 500 markkaa.

Kun tielaitos, joka kuitenkin vastaa korvauksen suorittamisesta, toimisi talletusviranomaisena, se merkitsisi tielaitokselle sekä lääninhallitukselle työajan- ja rahansäästöä.

Nykyinen 10 vuoden talletusaika on myös kohtuuttoman pitkä. Omistusoikeuden selvittäminen on korvauksensaajan asia ja hänenkin kannaltaan olisi parasta, että se tapahtuisi pikaisesti. Talletusaika voisi olla lyhyt, esim. 5 vuotta senkin takia, että vanhan asian selvittäminen tulee ajan myötä yleensä hankalammaksi.

Rajaamistoimitukset

Maanomistajain oikeusturvan sekä tie- ja maanmittauslaitosten toimintojen kannalta on tärkeää, että tiealueen rajaukset saadaan joustavasti määriteltyä niissä tapauksissa, joissa tie on levinnyt vuosikymmenien aikana vähitellen alkuperäisen tiealueen yli. Maanomistajat ovat saattaneet sen hyväksyä tosiasiana, mutta heidän kirjallista suostumustaan, jota vähintään edellytetään tieoikeuden syntymiselle, ei ole ja sen hankkiminen on työlästä ja usein mahdotontakin.

Asian ratkaisuksi työryhmä esittää, että tielakia muutettaisiin siten, että tieoikeus on olemassa myös tielain 39 §:ssä mainitussa rajaamistoimituksessa rajattuihin, ennestään olevan tiealueen ulkopuolella tiekäytössä oleviin lisäalueisiin toimituksen päättymisestä lähtien. Tästä alkaen laskettaisiin myös 6 % korko toimituksessa lisäalueilta määrättäville korvauksille.

Edellä mainittu toimitus voitaisiin suorittaa ja päätös tieoikeudesta todeta maanomistajan suostumuksen puuttumisesta huolimatta tienpitäjän tai maanomistajan hakemassa rajaamistoimituksessa, koska tiesuunnitelman laatiminen on epätarkoituksenmukaista ja turhia kustannuksia aiheuttava.

Tilusjärjestelyt

Tiehanke pirstoo usein kiinteistöjä siten, että niiden tarkoituksenmukainen ja taloudellinen käyttäminen vaikeutuu. Tielaki sisältää tilusjärjestelyjä ja yksityisten teiden järjestelyjä koskevia säännöksiä, joiden avulla hankkeen aiheuttamaa tilannetta voidaan parantaa. Em. säännökset eivät kuitenkaan aina salli järjestelyjen suorittamista tarpeellisessa laajuudessa.

Työryhmän mielestä on tarvetta muuttaa tielain 35 § seuraavin perustein:

Voimassa olevan tielain 35 §:n kolme ensimmäistä momenttia on vaikeaselkoisuudestaan huolimatta syytä säilyttää entisellään. Säännökset ovat saman sisältöisiä lunastuslain kanssa. Neljännessä momentissa säädetään lunastamisesta. Sen edellytykset ovat ankarat, joten lunastaminen on tullut vain harvoin kysymykseen. kuitenkin tilusten tarkoituksenmukaisen käytön kannalta tulisi lisätä lunastusmahdollisuuksia, mikä vaatii lunastamisen edellytysten lieventämistä.

Tämän vuoksi esitetään, että erittäin huomattavan haitan sijaan edellytyksenä olisi huomattava haitta. Lunastamisen toissijaisuus tilusjärjestelyn suhteen tulisi kuitenkin säilyttää. Voimassa olevassa laissa lunastaminen on mahdollista vain maanomistajan sitä vaatiessa. Pirstoutumisesta aiheutuva haitankorvaus saattaa kuitenkin huomattavasti ylittää alueen arvon. Kun jokaiselle erilliselle alueelle on järjestettävä tieyhteys, saattaa tämä lisätä epäsuhtaa alueen arvon ja siitä yhteiskunnalle aiheutuvan kustannuksen välillä. Tämän vuoksi esitetään, että lunastusvaatimuksen voisi esittää myös tienpitäjä. Toimitusmiesten asiana olisi sitten päättää lunastamisesta, jos haitankorvaus ja tienpitäjälle mahdollisesti aiheutuvat sopeuttamistoimenpiteet, kuten tieyhteyden rakentaminen olisivat huomattavan suuret jäljelle jäävän omaisuuden arvoon verrattuna.

Työryhmä esittääkin, että tielain 35 § 4 mom. tulisi muuttaa seuraavan sisältöiseksi:

Jos 1 momentissa mainittua haittaa ei voida poistaa tai olennaisesti vähentää toimittamalla tilusjärjestely, omistajalla on oikeus vaatia, mikäli hän ei halua saada korvausta haitastaan, että tienpitäjä lunastaa kiinteistön tai sen osan. Sama oikeus on tienpitäjällä, jos haitankorvaus ja tienpitäjälle mahdollisesti aiheutuvat sopeuttamistoimenpiteet olisivat huomattavan suuret verrattuna jäljelle jäävän omaisuuden arvoon. Lunastamisesta aiheutuvat toimenpiteet on suoritettava 37 §:ssä mainitussa tietoimituksessa. Lunastettava kiinteistö tai sen osa, siihen luettuna kiinteistöstä tietarkoituksiin otettu alue, muodostaa toimituksen tultua lainvoimaiseksi sellaisen kiinteistön kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukaan lunastettu alue on lunastuksen tultua saatetuksi loppuun. Kuitenkin siihen kohdistunut oikeus voidaan tietoimituksessa jättää voimaan.

Toimituskäytännön muuttaminen

Voimassa oleva tielain (38 §) mukaan tietoituksen suorittaa maanmittausinsinööri kahden uskotun miehen avulla, jotka toimitusinsinööri kutsuu jakotoimituksia varten valituista uskotuista miehistä.

Kun tie- ja rajaamistoimitukset ovat sisällöllisesti hyvin erilaisia voisi toimitusmiehistönkin koostumus vaihdella. On toimituksia joiden vaikutukset kiinteistöjen omistajiin ja haltijoihin ovat merkittäviä, mutta on toisaalta toimituksia, joiden vaikutukset ovat vähäiset. Tällaisia vähäisiä toimituksia ovat jokseenkin kaikki teknisluontoiset rajaamistoimitukset sekä lukuisat pienet toimitukset, joissa määrätävät korvaukset ovat minimaaliset.

Koska tietoituksia tulisi nopeuttaa ja toimituskustannuksia alentaa kansalaisten oikeusturvaa heikentämättä, niin työryhmä esittää tielakia muutettavaksi siten, että toimitusinsinööri voisi suorittaa tietoituksen yksin ilman uskottuja miehiä silloin, kun kysymyksessä on toimitus, jossa ei määritellä korvauksia, tai tiekorvausten saajia on vain muutamia ja heidän menetyksensä ovat vähäiset, eivätkä asianosaiset vaadi uskottujen miesten käyttämistä.

TIEHANKEPROSESSI

